

Petri vel ad ipsam cellam cum Dei adiutorio proficiat in augmentis. Donamus ad Novum Sartum medietatem de illa silva ubi illi fratres vel illorum homines ad ipsam casam sancti Petri madramen possint facere. Donamus etiam illas res sancti Remigii, cum ipsa basilica in Sigeio constructa, vel quicquid ad hoc aspicit, vel quod usque nunc Adventius per beneficium tenuit sancti Stephani. Donamus etiam in ipso Sigeio vineas quatuor cum vinitoribus et illorum mulieres et illorum mansos et illorum sortes. Hæc sunt nomina eorum : Harduinus vinitor, uxor sua epistolaria, Erlofridus vinitor, uxor sua Raganlindis, Erlulfus vinitor, uxor epistolaria, Wandelbertus vinitor, uxor sua epistolaria. In ipsa villa donamus ancillas his nominibus : Amelbergane ancilla, Rigobertane ancilla, Eminane ancilla et illam decimam de illis vineis dominicatis, tam de vino quam de annona, aut aliunde. Donamus etiam ad Castellum vineas tres cum vinitoribus et illorum uxores et illorum mantos vel illorum sortes; hæc sunt nomina eorum : Adelfridus vinitor, uxor sua ancilla nomine Gaudia, Anglfridus vinitor cum uxore sua, item Adelfridus cum uxore sua Wandelbergane ancilla et germana ancilla. Donamus etiam ad Gaudiacum illud oratorium quod est in honore sancti Andreae constructum, vel quicquid ad hoc pertinet, vel quod Teudonius per beneficium sancti Stephani ibidem tenuit. Donamus etiam ad Cuberacum illam basilicam quæ est in honore sancti Martini constructa, quod Candidianus cancellarius per beneficium tenuit, vel quicquid ad ipsam basilicam aspicit, ad ipsam casam sancti Petri et ad illos fratres vel monachos proficiat in augmentis, et illa decima de Prunido, de annona, de feno, de vaccis, de porcis, de vervecibus, vel de iumentis, vel aliunde ad ipsam casam jam dictam proficiat in augmentis. Donamus etiam decimam de Miliriaco, de illo vine quod ibidem annis singulis collectum erit. Donamus etiam supra Musellam villam Ciserado cum illo villacerlo qui dicitur Riviniacus, cum mansis, curtulis, ortulis, domibus, ædificiis, terris, campis, pratis, vineis, silvis, cultis et incultis, aquis, aquarumve discursibus, mancipiis, litis, accotibus, epistolariis, pecuniis utriusque generis sexus, mobilibus et immobilibus, vel quicquid in ipsa villa casa sancti Stephani habere videtur, ad ipsam casam sancti Petri vel ad ipsam cellam, sicut superius dictum est, ad ipsos monachos, vel ad ipsos fratres proficiat in augmentis. Donamus etiam illam decimam de illo vine de Bredraculo totam annis singulis. Hæc omnia superius intimata ad ipsam Gorziam vel ad illos monachos, et pauperes ibidem elemosynam sperantes, omni tempore proficiant in augmentum. Si quis vero, ex successoribus vel fratribus meis predicti cleri Metensis, seu quælibet persona, contra hujus testamenti mei paginam venire temptaverit, aut aliquid exinde facere voluerit, absque mea voluntate, minere conatus fuerit, aut devotionem meam in omnibus adimplere voluerit, vel sacramenta supra intimata observare contempserit; dum maledicere quemquam nolo, nihilominus noverit se in tremendum diem iudicii ante tribunal Christi mecum ex hoc causaturum; et, ut omni tempore hæc paginola testamenti nostri maneat inconvulsa, manu propria eam roboravi, et fratribus nostris vel reliquis bonis hominibus, qui consentientes fuerunt, affirmandum rogavi. Actum apud Andernacum in palatio publico. Anno ab Incarnatione Domini MCCXLV, indictione XIII, epacta XIII, concurrente IIII, anno VI Childerici regis, XX die mensis Maii. Sigillum illustri viri Pipini majoris-domus.

CONFIRMATIO PRIVILEGII PRÆCEDENTIS.

Poterat æquo jure Sirmondus noster Compendiense illud, sive decretum voces, sive concilium, revocare ad annum 756 proxime præcedentem, atque ad præsentem 757, cum certissimis atque extra omnem controversiam positis constat iudicis synodum fuisse in Compendio palatio anno 756 celebratam. Fidem omni exceptione majorem facit diploma Chronologi Metensis antistitis, eo loci firmatum subscriptionibus episcoporum in confirmationem privilegii Gorziensis abbatiæ ab eo fundatæ. Illud debetis, lector, humanitati R. P. Alexandri Wilthemii societatis nostræ viri eruditissimi, qui ad me, ante aliquot annos, Luciliburgo misit, cum diplomate foundationis nobilissimæ Prumiensis Sancti Salvatoris abbatiæ concessæ die 13 Aug., anno 11 regnante eodem Pippino gloriosissimo rege, aliisque quam plurimis. P. LABBE.

In Dei nomine Chrodegangus, ac si peccator, Metensis urbis episcopus, dum in voluminibus divinarum seriem Scripturarum juxta possibilitatem ex mediocritate mei sensus, attonitis auribus, et sedula consideratione, inspicerem quid Dei Filius diceret,

audiens: *Date et dabitur vobis (Luc. vi), et alibi: Date elemosynam, et ecce omnia munda fiunt vobis (Luc. xi): idcirco cœpi mœstus conquirere quid pro animæ remedio, quid pro abluendis ponderibus peccatorum facerem, vel in quibus imitarem exempla priscorum Patrum, episcoporum meorum antecessorum in operibus, quibus credimus Deo placuisse; hinc per Dei adiutorium una cum comite et voluntate domini nostri piissimi ac gloriosissimi regis Pippini Francorum, atque consensu fratrum nostrorum canonicorum, spiritualium et Deum timentium laicorum fidelium sancti Stephani, ædificavi monasterium in loco qui dicitur Gorzia, in pago Scarponinse, in honorem beatissimorum apostolorum Petri et Pauli, nec non et sancti Stephani seu et cæterorum sanctorum, et fundans atque dotans ipsum monasterium de rebus et terris quæ propter venditiones a commutationes, mihi legibus obvenerant, ea*

* Forte, et commutationes. HARU.

scilicet conditione, ut in monasterio monachi secundum ordinem et regulam sancti Patris nostri Benedicti abbatis amodo et semper perpetuis temporibus vivant, et sicut ibi scriptum est, nihil penitus proprium habentes, sed sint illis communia omnia in omnibus, qualiter et pro se, et pro aliis valeant exorare; igitur compulsi nos affectio charitatis atque dilectionis fratrum ipsorum, pro eorum quiete et ordine, qualiter Deo juvante valeant implere regulam et ordinem suum, et quod nobis successoribusque nostris maneat ad mercedem, et a recto tramite inconvulso limite terminare quod perennem deinceps, propitiante Deo, obtineat firmitatem, ne quis nobis detrahendo æstimet in id nova decernere, dum antiquitus juxta considerationem pontificum videant cætera sibi subjecta monasteria in omnibus esse conservata atque secura; ideoque pro divino intuitu, vel pro animæ nostræ remedio, seu successorum nostrorum pontificum, una cum commentu et voluntate piissimi et gloriosissimi Pippini regis et consensu fratrum nostrorum, convenit nobis illis conservare pro eorum quiete et tranquillitate, et neque a nobis, neque ab archidiacono nostro, neque a cæteris ordinatoribus sancti Stephani, a quolibet homine inquietati, nec condemnati, vel de rebus eorum exspoliati, contra rationis ordinem esse non debeant, sed inspecta eorum instrumenta, juxta constitutionem quam eis institimus, quieto ordine ipsas res teneant atque possideant, et de hoc quod nos ad ipsum monasterium dedimus atque formavimus vel ad Deum timentibus hominibus donatum est atque firmatum, aut aliquid munere transmissum vel in altario offertum, aut sacris voluminibus seu quibuscumque speciebus quod ad ornatum divini cultus pertinet, ad præsens collata vel deinceps collatura fuerunt, non auferamus, et supplici postulatione exoro, et postulo dominis et successoribus meis episcopis, et cæteris ordinatoribus sancti Stephani, propter nomen sanctæ Trinitatis, quod superius intimatum est, perpetuis temporibus pro eorum mercede agenda, ipsis fratribus qui in ipso monasterio esse videntur conservent, et sit ipsum monasterium subjectum sub mandeburde et defensione sancti Stephani ecclesiæ Metensis, sicut in illo instrumento continetur, quod de ipso monasterio ad ecclesiam sancti Stephani fecimus, ut libeat eis pro vita et incolumitate regis et stabilitate regni Francorum, et pro pontificibus suis suisque subjectis Domini misericordiam exorare; et juxta dispensationem divinam cum abbas de ipso monasterio ad Dominum migraverit, quem unanimiter omnis illa monachorum congregatio optimæ regulæ comperit et vitæ meritis congruentem elegerit, una cum consensu et voluntate urbis episcopi, ipsum sibi ha-

^a Forte, nobis et illis. HARD.

^b Forte, ut neque. HARD.

^c Forte, vel Deum. HARD.

^d Vide Ducangium, in Glossario, verbo *Mundibardus*. HARD.

beant abbatem, et si in ipsam congregationem, quod absit, non potuerint talem invenire qui eos regulariter regat, tum ipse pontifex cum consensu et voluntate eorum de alio monasterio eligat abbatem, sicut superius diximus, qui eis regulariter et secundum ordinem præsit, et memoratus pontifex in ipso monasterio per nullum ingenium nullamque occasionem aut cupiditatem quemlibet abbatem mittat, nisi qui eos secundum ordinem regat, et si ipse pontifex aut quilibet alia potestas aliter fecerit, in divino districto iudicio ante Dei oculos cum beatissimo Petro principe apostolorum et sancto protomartyre Stephano exinde reddet rationem; et si præfatus pontifex^e lucranda oratione aut visitatione fratrum quando ei placuerit in ipso monasterio venerit, vel aliquam moram pro lucrandis animabus fecerit, cum exinde in Dei nomine vult habere regressum, absque ullo manere terreno requisito revertatur; qualiter monachi qui solitarii nuncupantur, de perfecta quiete, vel securitate, valeant Domino protegente, per longa tempora exsultare, et sub sancta regula viventes pro profectu ecclesiæ et salute regis vel patriæ valeant plenius Domini misericordiam et attentius deprecari; et si, quod absit, ipsi monachi de eorum regula aut religione tepidi aut negligentes reperti fuerint, secundum eorum regulam ab abbate suo corrigentur; si autem ipse abbas non prævaleat, tunc præfatus pontifex coercere debet, quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quidquid^f de pontificibus fidei pro quiete tranquillitatis tribuetur, et ut ob hoc firmius subsistat vigoribus, et nos et patres nostri domini episcopi in synodo subscriptionem manibus nostris deprecavimus roborare, et fratres nostri de congregatione sancti Stephani fideles ipsius consentientes subscripserunt.

Chrodegangus peccator episcopus hanc firmitatem a me factam relegi et subscripsi.

Adalfridus peccator episcopus subscripsi.

Lupus peccator episcopus audiens subscripsi.

Ego Fulcharius vocatus indiguus episcopus subscripsi Rothingo advocato.

Vulfrannus vocatus episcopus in Christi nomine subscripsi.

Herineus episcopus subscripsi Segimondo.

Ego Mangaudus episcopus subscripsi.

Memorianus Chorchidianus subscripsi.

Deotmarus ac si peccator episcopus subscripsi.

Rabigaudus abbas subscripsi.

Jacob peccator episcopus subscripsi.

Mensebius peccator episcopus subscripsi.

Audo peccator episcopus subscripsi.

Chardobachius quamvis peccator episcopus subscripsi.

^e Forte, pro lucranda, ut mox legitur, pro lucrandis. HARD.

^f Forte, a pontificibus. HARD.

^g Forte, ut autem hoc. HARD.

Lendenaus episcopus subscripsi.
 Ego Lupus quamvis indignus episcopus subscripsi in Christi nomine.
 Tedecharius peccator episcopus subscripsi.
 Fortunus peccator episcopus subscripsi.
 Sedonius ac si peccator episcopus subscripsi.
 Deofridus episcopus subscripsi.
 Sadrus episcopus subscripsi.
 Ego Angilrannus subscripsi.
 Sadebertus ac si indignus episcopus subscripsi.
 Rotelinus subscripsi, Gontelmus, Brandomus, Si- B

A gibertus, Zacharias, Rachianatus, Ego, Genterius, Abbo, Adelolinus, Angelelinus, Sadrus.

Ego Richorus, sive Wasco, ac si indignus diaconus, jussus hanc confirmationem relegi et subscripsi.

Actum in Compendio palatio publicæ in synodo congregata anno ab Incarnatione Domini 756, ind. 9. epac., 15, conc. 4, anno 6, (seu 4, ut alii malunt) regni Pippini gloriosi regis, sub die x Kal. Junii.

ANNO DOMINI DCC.

S. PAULUS I,

ROMANUS PONTIFEX.

NOTITIA HISTORICA IN S. PAULUM PAPAM I.

(Lib. Pontif. ex var. edd.)

Paulus, natione Romanus, ex patre Constantino, C ætate in Lateranensi patriarchio cum proprio seniore sedit annos decem, mensem unum. Hic ab ineunte germano Stephano prædecessore ejus pontifice pro

VARIORUM NOTÆ.

1. Paulus. Anno 757, die 28 Maii, Paulus frater Stephani prædecessoris sui contra Theophylactum potioribus votis pontificatum adeptus est. Bix. et Labb.

2. Paulus, Constantini filius, Romanus, Stephani junioris papæ frater germanus, S. R. E. cardinalis a Zacharia papa factus, imperatoribus Constantino et Leone Augustis, creatus et consecratus iv Kal. Junii, anno 757, in patriarchatu Lateranensi, mores et ecclesiasticam doctrinam perdidit sub Gregorio tertio et Zacharia pontificibus a quæ in diaconatus ordinem cum fratre ascitus est. Verum mortuo fratre Paulum ob integritatem vitæ et doctrinam in demortui fratris locum subrogarunt, cum exemplo careret in summo sacerdotio duorum fratrum successio, quæ nec in posterum unquam visa est. GIACOMINI.

3. Exactis jam exarchis, regibusque Langobardorum non modo in eorum jura, si qua erant, non venientibus, sed a Pippino Francorum rege obsequium ac reverentiæ pleno erga summos pontifices mirum in modum exagitatis, non erat cur apostolica sedes iterum paulo diutius vacaret, nec statim post electionem consecratum novum pontificem accliperet. At intestina discordia quam ipso ex Anastasio discimus, diuturnioris interpontificii causa fuit. Quam lubet iisdem hic verbis proferre, tum ut confirmem quod alibi docui de enthronismo consecrationem præeunte; tum ut liqueat, in more horum temporum fuisse positum, non nisi post depositionem apud sanctum Petrum de successore eligendo cogitatum esse, quod non satis animadvertit Pagius, ubi consecrationes collocandi extra diem Dominicam occasionem est nactus. Loquens igitur Anastasius de electione et consecratione sancti Pauli, qui erat germanus frater nuper mortui pontificis, narrat causas interpontificii, nempe electorum dissidia, dum eorum pars major adhærebat Paulo, qui nunquam ex patriarchio Lateranensi discesserat; pars autem Theophylacto archidiacono domi suæ. *Eoque, ait, cum ingenti honore in basilica beati Petri*

sepulto, continuo ead. m. populi congregatio, quæ cum sæpefacto beatissimo Paulo tunc diacono tenebat, quoniam validior, et fortior erat, eum in Pontificatus culmen elegerunt. Post hæc hi qui cum præfato archidiacono aggregati erant, dispersi sunt. Et ita Deo annuente isdem sanctissimus vir in apostolicam beati Petri sacratissimam sedem consecratus pontifex est. Omnia hæc autem facta sunt post mortem Stephani, an. 757. Interpontificii tempore quo de in Codd. et Catalogis duplex opinio est. Plerique enim tradunt vacasse sedem mensem i, dies 5 aut xxxv dies, ut Catalogi Lucensis, Farfensis, et sex Colbertini (Colb. quintus, mendose, habet dies xxii), necnon Codd. duo Frcheriani, et Thuanus alter, cum duobus Ambrosianis, primo antiquissimo qui hic explicat, et quarto. Alii vero numerant interpontificium dier. xxxii, ut vulgatus, Regius, Mazarinus, Thuanus primus, secundus et tertius Ambrosiani, et Farnesianus, nullo tamen catalogorum iis astipulante. Cæterum utraque harum opinionum ducimur ad diem ordinationis sancti Pauli, 29 Maii, quæ anno 757 in Dominicam incidebat. Id tantum discriminis inter utramque occurrit, quod prima, dierum nempe xxv, quam AA, apud Pagium sequuntur, desumit interpontificium ab emortuali die Stephani II, al. III, quam duratio sedis ejus ostendit fuisse 24 Aprilis, eamque in summam confert; altera vero, dier. xxxii interpontificium de more a die depositionis repetit, quam excludit e dierum summa. Ita conciliandam duxi hanc duplicem de interpontificio sententiam eruditorum causa, quibus arridet prima, ut hiatus bidui inter Stephani obitum et depositionem impleant. Itaque sanctus Paulus Diaconus, prædecessoris frater, quovis populi quiescente dissidio, 29 die mensis Maii an. 757, consecratus sedit, ex unanimi omnium Codd. et catalogorum consensu, annos x, mensem i, hoc est usque ad diem 28 Junii 767. Hujus pontificis depositionem vitæ scriptor, quicumque is fuerit, non commemorat, sed omnia diligenter enarrat quæ spectant